

ДУЛААН ХАНГАМЖИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Нэг. Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төслийн агуулга, хамрах хүрээ

Дулаан хангамжийн тухай хуулийн төсөл нь нийт 12 бүлэг, 66 зүйлтэй ба дулаан хангамжийн салбарын төрийн бодлого, төрийн болон зохицуулалтын байгууллагуудын чиг үүрэг, дулаан хангамжийн систем, ангилал, дулаан хангамжийн байгууллагуудын чиг үүрэг, хариуцлага, дулааны сүлжээний холболт, дулааны тоолуур, тоолуурын систем, хэрэглэгчийн гэрээ, дулааны үнэ тарифын зохицуулалт, салбарын техник технологийн шаардлага, хяналт шалгалт зэрэг асуудлуудыг хамарсан, нарийвчилсан зохицуулалттай хуулийн төсөл болсон.

Хуулийн төсөл нь дараах агуулга бүхий 12 бүлгээс бүрдэнэ:

- Нийтлэг үндэслэл;
- Дулаан хангамжийн талаар төрийн байгууллагын хүлээх нийтлэг үүрэг;
- Дулаан хангамжийн үйл ажиллагаа;
- Дулаан хангамжийн систем, ангилал;
- Дулааны сүлжээний холболт;
- Тоолуур, тоолуурын систем;
- Үнэ, тариф;
- Хэрэглэгчийн гэрээ;
- Дулаан хангамжийн салбарт үзүүлэх дэмжлэг;
- Техник, технологийн норм, стандарт, аюулгүй байдлын шаардлага;
- Хяналт шалгалт;
- Бусад.

Хуулийн үзэл баримтлалын хувьд авч үзсэн асуудлууд одоогийн мөрдөж буй Эрчим хүчний тухай хууль ба шинэ хуулийн төсөлд хэрхэн туссан талаар харьцуулсан судалгааг дараах хүснэгтэд нэгтгэн харууллаа.

Одоогийн хуулийн зохицуулалт, тулгардаг асуудлууд	Шинэ хуулийн төсөлд тусгасан зохицуулалтууд
Салбарын зорилт Тодорхойлоогүй	Дулаан хангамжийн талаар төрийн бодлого тодорхойлоход баримтлах зарчмыг хуулийн төслийн 3 дугаар зүйлд нарийвчлан тодорхойлсон.
Бодлого, төлөвлөлт Эрчим хүчний талаарх төрийн бодлогыг УИХ тогтоох; Төрийн захиргааны төв байгууллага хүний нөөцийн бодлого боловсруулах;	Салбарын бодлого, төлөвлөлт түүнийг хэрэгжүүлэх, хянах механизмуудыг дараах ойлголт, тогтолцооны хүрээнд нарийвчлан тодорхойлсон. <ul style="list-style-type: none">• Дулааны салбарын бодлого;• Дулаан хангамжийн хөгжлийн схем;• Дулаан хангамжийн бүс;
Орон нутгийн оролцоо Хууль, тогтоомж, эрх бүхий байгууллагаас гаргасан шийдвэр хэрэгжүүлэх; Хамгаалалтын зурвас баталгаажуулах;	Орон нутгийн дулаан хангамжийн асуудлыг нэгж дэх төрийн удирдлага хариуцна. <ul style="list-style-type: none">• Дулаан хангамжийн хөгжлийн схем боловсруулах, ИТХ-аар батлуулах;• Хөгжлийн схемийг хэрэгжүүлэх, тайлагнах;• Нийслэл, орон нутгийн төсвөөс хөрөнгө оруулалт хийх, дэмжлэг үзүүлэх;• Нийгмийн тусламж, хөнгөлөлт үзүүлэх журам батлах, хэрэгжүүлэх;• Төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлэх;

<p>Аймаг нийслэлийн зохицуулах зөвлөл Зөвхөн 5МВт-аас доош хүчин чадалтай дулаан хангамжийн байгууллагад ТЗ олгох, түүний тариф батлах Маргаан шийдвэрлэх;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Тухайн орон нутагт хөгжлийн схемийн дагуу баригдсан, дулааны эрчим хүч дангаар үйлдвэрлэх барилга байгууламж, түгээх сүлжээнд тусгай зөвшөөрөл олгох; • Хөрөнгө оруулалтыг эргэн төлөх нөхцөлд үндэслэсэн бодит, үнэ тариф тогтоох; • Дулаан хангамжийн бүсээр тариф тогтоох;
<p>Дулаан хангамжийн системийг хөгжүүлэх чиглэл Зохицуулалт байхгүй</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Хүн ам төвлөрсөн, хэрэглээ өндөртэй хотуудад төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийг тэргүүлэх чиглэл болгон хөгжүүлнэ. • Хэрэглэгч цөөн, ачаалал багатай, тархмал байршилтай, жижиг суурьшлын бүсүүдэд хэсэгчилсэн болон бие даасан дулаан хангамжийн системийг хөгжүүлэх чиглэл баримтална.
<p>Дулаан хангамжийн системийн ангилал</p> <ul style="list-style-type: none"> • Зохицуулалт байхгүй 	<ul style="list-style-type: none"> • Дулаан хангамжийн системийг төвлөрсөн, хэсэгчилсэн, бие даасан гэж ангилах, системийн оролцогч талуудын үүрэг хариуцлагыг тодорхойлсон; • Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийг улс, орон нутаг төлөвлөж, хөрөнгө оруулалтыг төслийн өрсөлдөөнт сонгон шалгаруулалтаар хэрэгжүүлэх; • Хэсэгчилсэн болон бие даасан дулаан хангамжийн системийг барьж байгуулахад тусгай зөвшөөрөл шаардахгүй, дулааны үнэ тарифыг зохицуулах байгууллага тогтоохгүй байх; • Хэсэгчилсэн болон бие даасан дулаан хангамжийн систем барьж байгуулахад хувийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих;
<p>Дулаан хангамжийн үйл ажиллагаа</p> <p>Тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд чиг үүргийг ерөнхий байдлаар тодорхойлсон.</p>	<p>Дулаан хангамжийн байгууллагуудын чиг үүрэг Дулааны эх үүсгүүр, онцлог зохицуулалтууд</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дулаан цахилгаан хосолсон эх үүсгүүр • Дулаан дангаар үйлдвэрлэх эх үүсгүүр • Бие даасан эх үүсгүүр • Дулааны оргил ачааллын эх үүсгүүр • Дулаан хуримтлуур <p>Дулаан дамжуулах сүлжээ төрийн өмчлөлд байна.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дулаан дамжуулах сүлжээний тодорхойлолт • Дамжуулах сүлжээнд холбогдох тэгш боломжоор хангах; • Дамжуулах сүлжээний диспетчерийн шуурхай удирдлагыг хэрэгжүүлэх; • Дамжуулах сүлжээний тасралтгүй, аюулгүй, найдвартай ажиллагааг хангах <p>Дулаан түгээх хангах үйл ажиллагаа эрхлэх этгээд нь:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Түгээх тусгай зөвшөөрлийг 30МВт түүнээс дээш тооцоот ачаалалтай улаан дамжуулах сүлж хуулийн этгээдэд олгох; • Нэгдмэл нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулах;

	<ul style="list-style-type: none"> • Нийтийн сүлжээ (2 ба түүнээс дээш хэрэглэгч холбогдсон бол) • Түгээх сүлжээнд холбогдох тэгш боломжоор хангах; • Түгээх сүлжээний тасралтгүй, аюулгүй, найдвартай ажиллагааг хангах
<p>Үнэ, тарифын зохицуулалт</p>	<p>Үнэ, тариф тогтоох зарчим</p> <ul style="list-style-type: none"> • Үнэ тарифыг бодит өртөг, зохистой ашгийн түвшинг ханган тогтоох; • Тариф тогтоох механизмууд(өртөгт суурилсан, урамшуулалт зохицуулалт, үнэ тарифын индексжүүлэлт, концессын үнэ, хэрэглэгчийн үнэ тариф) • Зохицуулалттай үйл ажиллагааны дансны нэгдсэн жагсаалт • Зохицуулалтын аудит хийх эрх хэмжээ • Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн үнэ, тариф
<p>Сүлжээнд шинээр холбогдох Холболтын журмыг ЭХЗХ батална гэсэн ерөнхий заалттай</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сүлжээнд холбох зөвшөөрөл олгох үйл явц ил тод биш, хүнд суртал ихтэй; • Нөөц хүчин чадалтай хувийн сүлжээнд холбогдоход үндэслэлгүй төлбөр шаардах, үнийн дарамт; • Маш их хэмжээний хувийн сүлжээ үүссэн, ашиглалт үйлчилгээг чанар, стандартын дагуу явуулдаггүй; • Энэ нь нэгдсэн сүлжээний найдвартай ажиллагаанд эрсдэл учруулдаг; 	<p>Хэрэглэгчийг сүлжээнд шинээр холбох харилцаанд мөрдөх суурь зарчмуудыг хуульд нарийвчлан тодорхойлсон.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дамжуулах, түгээх байгууллага сүлжээнд холбогдох техникийн нөхцөлийг олгоно. • Техникийн нөхцөл олгох, ил тод байдлыг хангах; • Холболтын гэрээ байгуулах; <p>Холболтын төлбөр тооцох зарчим</p> <ul style="list-style-type: none"> • Байршил; • Сүлжээнээс хэрэглэх чадал; • Өөрийн хүчин чадалд ногдох хөрөнгө оруулалтыг хариуцах; <p>Хувийн сүлжээ нийтийн сүлжээ болох</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бусад хэрэглэгчийг холбох нөхцөлд нийтийн сүлжээ болох; • Бусад холбогдсон хэрэглэгчдийн холболтын төлбөрийг анхны хөрөнгө оруулагчид эргэн төлөх (refund rule);
<p>Мэдээллийн нэгдсэн систем</p> <ul style="list-style-type: none"> • Одоогийн хуульд тухайлсан зохицуулалт байхгүй <p>Мэдээллийн нэгдсэн систем үүсгэх шаардлага:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Салбарын байгууллагуудын уялдаа холбоог сайжруулах, • Цахим харилцааг нэмэгдүүлэх, • Салбарын статистик үзүүлэлт мэдээллүүдийг ил тод болгох, • Судалгааны эргэлтэд оруулах 	<p>Зохицуулж байгаа харилцаанууд</p> <ul style="list-style-type: none"> • Мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлэх, зохион байгуулах; • Салбарын мэдээллийн санд бүртгэх мэдээллийн ангилал, төрөл; • Мэдээлэл цуглуулах хөтлөх; • Мэдээллийн үйлчилгээ үзүүлэх; • Ил тод ба нууц мэдээллийн тодорхойлолт, зохицуулалт • Мэдээллийн хэрэглээ, хүртээмж • Мэдээллийн аюулгүй байдал;

<p>Дулааны тоолуур, тоолуурын систем</p> <ul style="list-style-type: none"> Одоогийн хуульд тухайлсан зохицуулалт байхгүй <p>Тулгарч буй асуудал:</p> <ul style="list-style-type: none"> Дулааны хэрэглээний 60 гаруй хувийг тоолуураар бус, м2, м3-д харгалзах тарифаар тооцдог. Дулааны үр ашиггүй хэрэглээ; Хэрэглэгчийн сэтгэл ханамжгүй байдал; 	<p>“Тоолуур, тоолуурын систем” бие даасан бүлэг Дулааны эрчим хүчийг тоолуураар тооцно.</p> <ul style="list-style-type: none"> Дулааны тоолуур Зардал хуваарилах төхөөрөмж Хангагч байгууллага одоогийн тоолуургүй хэрэглэгчдийг үе шаттайгаар тоолууржуулах; Шинээр ашиглалтад орох барилгууд заавал тоолуур, тоолуурын мэдээлэл дамжуулах системтэй байх; Тоолуурын нэгдсэн систем бүрдүүлснээр сүлжээний төлөв байдал, хэрэглээний мэдээллийг бодит цагийн горимоор хүлээн авах; Хяналт, бодлого, төлөвлөлтийн арга хэрэгсэл болгон ашиглах;
<p>Дулаан хангамжийн салбарт үзүүлэх дэмжлэг</p> <ul style="list-style-type: none"> Одоогийн хуульд тухайлсан зохицуулалт байхгүй 	<p>Төрөөс дулаан хангамжийн бодлого, чиглэлийг хэрэгжүүлэхэд дараах дэмжлэгийг үзүүлнэ</p> <ul style="list-style-type: none"> Хөрөнгө оруулалтыг тарифаар нөхөх; төр хувийн хэвшлийн түншлэл; улс, орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалт; олон улсын буцалтгүй тусламж, хөнгөлөлттэй зээл хувийн хөрөнгө оруулалт; <p>Төсөл сонгон шалгаруулах шалгуур үзүүлэлт</p> <ul style="list-style-type: none"> Дулаан хангамжийн найдвартай байдал; дулаан хангамжийн аюулгүй байдал; Засварлах, солихгүйгээр ашиглах боломжит хугацаа; Агаарт ялгаруулах хорт бодисын түвшин; Эрчим хүчний үр ашиг, хэмнэлтийн үзүүлэлт, дулаан алдагдлын түвшин;
<p>Техник технологийн норм, стандарт, аюулгүй байдлын шаардлага</p> <ul style="list-style-type: none"> Одоогийн хуульд тухайлсан зохицуулалт байхгүй Дүрэм журмаар зохицуулдаг 	<p>Дараах асуудлуудын хүрээнд заавал хангах шаардлагуудыг хуулиар тогтоосон</p> <ul style="list-style-type: none"> Аюулгүй байдлын шаардлага Хамгаалалтын зурвас Түлш, түлшний нийлүүлэлтэд тавигдах шаардлага Дулаан зөөгчийн чанарт тавигдах шаардлага; Зураг төсөл, ашиглалтын аюулгүй байдлын шаардлага; Халаалтын улирлын бэлэн байдлыг хангах; Тоноглолыг засварлах, ашиглалтаас гаргах; Технологийн зөрчлийн үед дулаан хангамжийг хязгаарлах, таслах;
<p>Салбарын хяналт, шалгалт</p> <ul style="list-style-type: none"> Одоогийн хуульд тухайлсан зохицуулалт байхгүй Төрийн хяналт, шалгалтын тухай хуульд бүх салбарт мэргэжлийн хяналт, шалгалт хийх нийтлэг харилцааг зохицуулсан байдаг. 	<p>Салбарын үйл ажиллагааны онцлогтой уялдуулж хяналт, шалгалт хийх харилцааг нарийвчилж зохицуулсан.</p> <ul style="list-style-type: none"> Урьдчилан сэргийлэх хяналт шалгалт; Төлөвлөгөөт хяналт шалгалт; Төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалт; Дулаан хангамжийн байгууллагын дотоод хяналт шалгалт;

Хуулийн бие даасан бүлгүүдэд өмнөх хүснэгтэд дурдсан үзэл баримтлалын асуудлууд ямар гол гол заалтуудаар, хэрхэн зохицуулагдсаныг дараах хүснэгтэд харууллаа.

Бүлгийн нэр, зохицуулж буй харилцаа	Гол онцлог заалтууд
Нэгдүгээр бүлэг: Нийтлэг үндэслэл	
1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилго зорилт	1.1. Энэ хуулийн зорилго нь дулаан хангамжийн системийг найдвартай, аюулгүй, үр ашигтай, байгаль орчинд ээлтэй байдлаар хөгжүүлэх замаар иргэний эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийн баталгааг хангахад оршино.
3 дугаар зүйл. Дулаан хангамжийн талаар баримтлах зарчим	3.1.1. тасралтгүй, найдвартай байх; 3.1.2. аюулгүй байх; 3.1.3. үр ашигтай байх; 3.1.4. байгаль орчинд ээлтэй байх; 3.1.5. шинжлэх ухаан, технологийн дэвшилтэт ололтыг ашигласан байх; 3.1.6. судалгаа, шинжилгээнд үндэслэсэн байх; 3.1.7. салбарын тэргүүлэх чиглэлийг тодорхойлж, хөгжүүлэх; 3.1.8. салбарын бие даасан, тогтвортой байдлыг хангах; 3.1.9. олон нийтэд хэлэлцүүлж, мэргэжлийн холбоодын саналыг авсан байх; 3.1.10. дулааны бодит өртөг хамгийн бага байх; 3.1.11. эрэлт, хэрэгцээнд үндэслэсэн байх.
4 дүгээр зүйл. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт Хуульд 45 нэр томъёоны тодорхойлолтыг оруулсан ба дараах шинэ ойлголт, нэр томъёонуудыг тусгасан.	Хуулийн төсөлд дараах шинэ тодорхойлолтуудыг тусгаж, холбогдох зохицуулалтыг хийсэн. 4.1.28. “дулааны хуримтлуур” гэж цахилгаан эрчим хүчийг дулааны эрчим хүч болгон хувиргах болон илүүдэл дулааны эрчим хүчийг нөөцлөх, сүлжээний найдвартай ажиллагаа, үр ашгийг нэмэгдүүлэх зориулалттай даралтад сав /хадгалах сав/ бүхий иж бүрэн тоног төхөөрөмжийг; 4.1.32. “зардал хуваарилах төхөөрөмж” гэж барилгын халаах хэрэгсэл дээр суурилуулсан тухайн халаах хэрэгслийн дулаан ялгаруулалтыг хэмжих зориулалттай төхөөрөмжийг; 4.1.35. “оргил ачааллын эх үүсгүүр” гэж дулаан хангамжийн системийн оргил ачааллыг хаах зориулалттай, эх үүсгүүрийн дэргэд болон дулаан дамжуулах, түгээх сүлжээнд тархмал байдлаар холбосон эх үүсгүүрийг; 4.1.38. “тархмал эх үүсгүүр” гэж төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн ачааллыг оновчтой зохицуулах, үр ашгийг сайжруулах, найдвартай байдлыг хангах зорилгоор нэгдсэн сүлжээний тодорхой байршилд холбосон дулааны нэмэлт эх үүсгүүрийг; 4.1.34. “нийтийн сүлжээ” гэж хоёр ба түүнээс хэрэглэгчийг хангах зориулалттай төвлөрсөн дулаан хангамжийн сүлжээний хэсгийг;

Хоёрдугаар бүлэг. Төрийн байгууллагын хүлээх нийтлэг үүрэг	
6 дугаар зүйл. Засгийн газрын бүрэн эрх	<p>6.1.2.дулаан хангамжийн системд нийтийг хамарсан эрсдэл, аюул үүсэж, дулаан хангамжийн найдвартай, аюулгүй байдалд ноцтой эрсдэл учирсан тохиолдолд аюул, эрсдэлийг бууруулах шаардлагатай арга хэмжээг авах;</p>
7 дугаар зүйл. Эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын чиг үүрэг	<p>7.1.2.дулаан хангамжийн хууль тогтоомж, бодлогын баримт бичиг, дүрэм, журам, стандартыг боловсруулахад мэргэжлийн холбоотой хамтран ажиллах;</p> <p>7.1.3.дулаан хангамжийн талаар оролцогч талуудын түншлэл, салбар хоорондын үйл ажиллагааны уялдаа холбоог хангах;</p> <p>7.1.4.дулаан хангамжийн талаар бодлогын судалгаа шинжилгээ хийх, дэвшилтэт технологийн судалгаа хөгжүүлэлтийг дэмжих;</p> <p>7.1.5.дулаан хангамжийн салбарын хүний нөөцийн эрэлт хэрэгцээний судалгааг тогтмол хийх, хөдөлмөрийн зах зээл дээрх эрэлт, нийлүүлэлтийг хангахад чиглэсэн бодлого, арга хэмжээг боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлэх;</p> <p>7.1.11.төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл системийн төлөвлөлт, хөгжлийн схемийг боловсруулах, батлах.</p> <p>7.2.Салбарын бодлого нь дулаан хангамжийн хэтийн төлөв, аюулгүй, найдвартай байдлыг хангах, техник, технологийн дэвшлийг бий болгох түүнд шаардлагатай санхүү, эдийн засаг, хөрөнгө оруулалтын хэрэгцээ, нөөц боломжийг бүрдүүлэх, хүний нөөцийн хөгжлийг дэмжих асуудлын хүрээнд иж бүрэн, оновчтой, харилцан уялдаатай тодорхойлогдсон байна.</p>
9 дүгээр зүйл.Нэгж дэх төрийн удирдлагын чиг үүрэг	<p>9.1.1.тухайн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн дулаан хангамжийн хөгжлийн схемийг төсөл хэрэгжүүлэгчээс ирүүлсэн санал, тооцоо судалгаанд үндэслэн боловсруулж, нутгийн өөрөө удирдах байгууллагаар батлуулах, орон нутгийн хөгжлийн бодлогын баримт бичигт тусгуулж, хэрэгжилтийг хангаж ажиллах;</p> <p>9.1.2.энэ хуулийн 9 дүгээр бүлэгт заасан үндэслэлийн дагуу хөрөнгө оруулалт хийх, төсөл хэрэгжүүлэх;</p> <p>9.1.6.зорилтот бүлгийн иргэдэд дулааныг хэмнэх болон эрчим хүчний үр ашгийг дээшлүүлэхтэй холбоотой зардлыг нөхөх, нийгмийн тусламж үзүүлэх журмыг боловсруулах;</p>

	<p>9.1.11. тухайн орон нутагт үйл ажиллагаа явуулах дулааны эх үүсгүүрээс ялгарах үнс зайлуулах үнсэн санг байгуулах, газрын эрх олгох зөвшөөрлийг нутгийн өөрөө удирдах байгууллагаар хэлэлцүүлж, олгох;</p> <p>9.3. Энэ хуулийн 9.1.1-д заасан дулаан хангамжийн хөгжлийн схемийг боловсруулахад дараах нөхцөл, шаардлагыг тооцсон байна:</p>
<p>Гуравдугаар бүлэг. Дулаан хангамжийн үйл ажиллагаа</p>	
<p>12 дугаар зүйл. Дулаан хангамжийн байгууллага, түүний эрх, үүрэг</p>	<p>12.4. Дулаан хангамжийн барилга байгууламж, тоног төхөөрөмж, сүлжээ нь холбогдох үйлчилгээ үзүүлэх дулаан хангамжийн байгууллагын өмч байна.</p> <p>12.5. Дулаан хангамжийн байгууллага нь гэрээний үндсэн дээр дулааны барилга байгууламж, тоног төхөөрөмж, сүлжээг эзэмшиж, ашиглаж болно.</p>
<p>13 дугаар зүйл. Дулаан хангамжийн байгууллагын эрх, үүрэг</p>	<p>13.1. Дулаан үйлдвэрлэх байгууллага дараах эрх, үүрэгтэй байна:</p> <p>13.1.2. гэрээний үндсэн дээр үйлдвэрийг технологийн уураар хангах;</p> <p>13.1.3. технологийн халуун зөөх бие уурын конденсатыг буцааж авах, эсхүл худалдах;</p> <p>13.1.4. нэмэлт усыг техникийн шаардлагын дагуу боловсруулж худалдах</p>
	<p>13.2. Дулаан дамжуулах байгууллага Эрчим хүчний тухай хуулийн 14.2-т зааснаас гадна дараах эрх, үүрэгтэй байна:</p> <p>13.2.3. дулаан хангамжийн бүсийн хүчин чадлыг тодорхойлох, тухайн бүсэд шинэ хэрэглэгч холбох дулааны нөөц хүчин чадлын тооцооллыг хийх;</p> <p>13.2.4. дулаан дамжуулах сүлжээнд оргил ачааллын эх үүсгүүр, дулаан хуримтлуур төлөвлөх, холбох.</p> <p>13.3. Дулаан түгээх байгууллага Эрчим хүчний тухай хуулийн 16.3-т зааснаас гадна дараах эрх, үүрэгтэй байна:</p> <p>13.3.3. дулаан алдагдлын норм, стандарт хангасан барилга, объектыг түгээх сүлжээнд холбох;</p> <p>13.4. Хэрэглэгчийн дулааны төлбөр тооцох тоолуур нь дулаан түгээх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн өмч байна.</p> <p>13.5. Дулаан түгээх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь дулаанаар зохицуулалттай хангах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч байна.</p>
<p>Дөрөвдүгээр бүлэг: Дулаан хангамжийн систем, ангилал</p>	
<p>15 дугаар зүйл. Дулаан хангамжийн системийн ангилал, төлөвлөлт</p>	<p>15.1. Дулаан хангамжийн системийг төвлөрсөн, хэсэгчилсэн, бие даасан дулаан хангамжийн систем гэж ангилна.</p> <p>15.2. Дулаан хангамжийн системийн төлөвлөлтийг засаг захиргаа, нутаг дэвсгэр нэгж бүрээр тооцож төлөвлөнө.</p> <p>15.4. Хотын Захирагч, аймгийн Засаг дарга нь аймаг, хот, нийслэлийг хөгжүүлэх ерөнхий</p>

	<p>төлөвлөгөөтэй уялдуулж, энэ хуулийн 15.3-т заасан төлөвлөлтийг дулаан хангамжийн хөгжлийн схемийн төсөлд тусган, нутгийн өөрөө удирдах байгууллагаар батлуулна.</p>
<p>16 дугаар зүйл.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн систем</p>	<p>16.1.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл систем, орон нутгийн төвлөрсөн дулаан хангамжийн систем хамаарна.</p> <p>16.3.Хот, суурин газрын төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд холбогдох боломжгүй, газар зүйн хувьд төвөгшил ихтэй, алслагдсан байршилд тухайн хот, суурин газрын нийт хэрэглээний цөөнхийг хангах, суурилагдсан хүчин чадал нь 10 МВт-аас бага бол төвлөрсөн дулаан хангамжийн системээр хангахгүй байж болно.</p> <p>16.6.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл системийн дулаан дамжуулах шугам нь төрийн болон орон нутгийн өмчид бүртгэгдэнэ.</p>
<p>17 дугаар зүйл.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн систем</p>	<p>17.1.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн систем барих хүсэлтийг аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөлд гаргах ба дараах мэдээллийг хүсэлтэд тусгасан байна:</p> <p>17.2.Аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл энэ хуулийн 17.1-т заасан хүсэлт нь тухайн орон нутгийн дулаан хангамжийн хөгжлийн схемд нийцсэн бол хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн систем барих эрх олгоно.</p> <p>17.4.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн өмчлөгч буюу түүнээс эрх авсан этгээд нь хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийг барьж дуусмагц дараах баримт бичгийн хамт аймаг, нийслэлийн Зохицуулах зөвлөлд системийг бүртгүүлнэ:</p> <p>17.5.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн оролцогчийг системийн өмчлөгч эсхүл өмчлөгчөөс эрх авсан этгээд тодорхойлно.</p> <p>17.7.Тухайн байршил, нутаг дэвсгэрт дулааны шинэ ачаалал үүсэж, дулаан хангамжийн системийн суурилагдсан хүчин чадал 10 МВт-аас нэмэгдсэн нөхцөлд аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөлд мэдэгдэж, дулаан хангамжийн системийн ангиллын бүртгэлийг өөрчлүүлнэ</p> <p>17.8.Энэ хуулийн 17.7-д заасны дагуу дулаан хангамжийн системийн ангилал өөрчлөгдсөн бол тухайн байршил, нутаг дэвсгэрт энэ хуулийн 16 дугаар зүйлд заасан төвлөрсөн дулаан хангамжийн нийтлэг зохицуулалт үйлчилнэ.</p>
<p>18 дугаар зүйл.Бие даасан дулаан хангамжийн систем</p>	<p>18.1.Иргэн, хуулийн этгээд нь бие даасан дулаан хангамжийн систем барих эрхтэй.</p> <p>18.2.Бие даасан дулаан хангамжийн системд суурилуулсан эх үүсгүүр, сүлжээ, тоног төхөөрөмж нь техник технологи болон байгаль орчны шаардлага, норм, стандартыг хангасан байна.</p>

<p>20 дугаар зүйл.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн оролцогчийн үүрэг</p>	<p>20.1.9.халаалтын улиралд бэлэн байгаа эсэхийг баталгаажуулах, бэлэн байдлын тайланг төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл системийн хувьд дисперчийн зохицуулалт хийх эрх бүхий этгээдэд, орон нутгийн дулаан хангамжийн системийн хувьд аймаг, нийслэлийн засаг захиргаанд гаргаж өгөх;</p> <p>20.2.2.дамжуулах, түгээх сүлжээний нөөц хүчин чадал, хэрэглэгч шинээр холбох боломжтой цэг, байршил, боломжит хүчин чадлын талаар олон нийтэд нээлттэй мэдээлэх;</p> <p>20.2.5.дулаан хангамжийн бүсийн жилийн үйлдвэрлэлийн хэмжээ 10,000 МВт.цаг-аас багагүй дулаан хангамжийн байгууллага нь хуанлийн арван дөрөв хоногийн туршид дулааныг үйлдвэрлэхэд хэрэглэх түлшний нөөцтэй байх;</p>
<p>21 дүгээр зүйл.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн хэрэглэгчийн эрх</p>	<p>21.1.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн хэрэглэгч Эрчим хүчний тухай хуулийн 30.1-д заасан эрхээс гадна дараах нийтлэг эрхтэй:</p> <p>21.1.1.техникийн боломжийг харгалзан, гэрээний дагуу дулааны хэрэглээг өөрөө тохируулах;</p> <p>21.1.2.дулаан хангамжийн тоо хэмжээ, чанар, үнэ, тариф, төлбөрийн нөхцөл, дулаан хэрэглээний горим, эх үүсгүүр, тоног төхөөрөмж, дулааны сүлжээ, засвар, шинэчлэл, өргөтгөл, эрчим хүчний үр ашгийг дээшлүүлэх, дулаан алдагдлыг бууруулах арга хэмжээ зэрэг шаардлагатай мэдээллийг авах;</p> <p>21.4.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн хэрэглэгч нь системийн өмчлөгч, эсхүл түүний эрх олгосон этгээдтэй загвар гэрээний үндсэн дээр хэлцэл хийж, харилцан хүсэл зоригоо илэрхийлэх замаар гэрээ байгуулах эрхтэй.</p>
<p>22 дугаар зүйл.Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн хэрэглэгчийн үүрэг</p>	<p>22.1.3.нийтийн орон сууцны дундын өмчлөлд хамаарах хэсэгт эрчим хүчний үр ашгийг дээшлүүлэх, дулаан алдагдлыг бууруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, шаардагдах зардлыг орон сууцны өмчлөгчид хамтран хариуцах;</p>
<p>Тавдугаар бүлэг: Дулааны сүлжээний холболт</p>	
<p>23 дугаар зүйл.Сүлжээнд холбох хүсэлт</p>	<p>23.1.Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага нь дулаан хангамжийн найдвартай байдалд эрсдэл учруулахгүй бол техникийн хүчин чадалдаа тулгуурлан хүсэлт гаргасан этгээдийг сүлжээнд холбох үүрэгтэй.</p> <p>23.2.Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага нь сүлжээнд холбох боломжтой хэсэг, хүчин чадлын мэдээллийг ил тод нийтэлсэн байна.</p> <p>23.4.Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага энэ хуулийн 23.1-д заасан хүсэлт хүлээн авснаас хойш арван дөрөв хоногийн дотор сүлжээнд холбох техникийн нөхцөл олгоно.</p>

	<p>23.5.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл системд техникийн нөхцөлийг дамжуулах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, орон нутгийн төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд үйлдвэрлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч техникийн нөхцөл олгоно.</p> <p>23.7.Техникийн нөхцөл нь дараах шаардлагад нийцсэн байна:</p> <p>23.8.Энэ хуулийн 23.7-д заасан техникийн нөхцөлд дараах мэдээллийг тусгана:</p>
<p>24 дүгээр зүйл.Холболтын гэрээ</p>	<p>24.1.Сүлжээнд холбогдох хүсэлт гаргагч нь дулаан дамжуулах, түгээх байгууллагатай холболтын гэрээг бичгээр байгуулна.</p> <p>24.4.Хүсэлт гаргагч нь дулаан дамжуулах, түгээх байгууллагад холбогдуулан дараах асуудлаар Зохицуулах хороо, харьяа зохицуулах зөвлөлд гомдол гаргаж, асуудлыг шийдвэрлүүлнэ:</p> <p>24.3.Энэ хуулийн 24.1-т заасан хүсэлт гаргагч нь сүлжээнээс салангид хийгдэх шугам, сүлжээ, барилга байгууламжийн угсралтын ажлыг гүйцэтгэж, сүлжээнд холбогдох нөхцөлийг хангасан байна.</p> <p>24.6.Энэ хуулийн 24.3-т заасан ажлыг дулаан хангамжийн байгууллага гүйцэтгэхийг хориглоно.</p>
<p>25 дугаар зүйл.Холболтын төлбөр тооцох</p>	<p>25.1.Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага хүсэлт гаргагчийг дулааны сүлжээнд холбох бол холболтын төлбөр авна.</p> <p>25.4.Хүсэлт гаргагчийн төлөх холболтын төлбөр нь сүлжээнд холбогдох хүчин чадал, байршлаас хамаарна.</p> <p>25.5.Холболтын төлбөр тооцох аргачлалыг Эрчим хүчний тухай хуулийн 9.1.13-т заасан журмаар зохицуулна.</p>
<p>26 дугаар зүйл.Хувийн ба нийтийн сүлжээ</p>	<p>26.1.Төвлөрсөн дулааны сүлжээ нь нийтийн сүлжээ байна.</p> <p>26.4.Хувийн сүлжээнд тухайн сүлжээг өмчлөгчөөс гадна дараагийн хэрэглэгч холбогдох бол сүлжээ өмчлөгчөөс зөвшөөрөл авна.</p> <p>26.5.Энэ хуулийн 26.4-т заасны дагуу хувийн сүлжээнд нэмэлт хэрэглэгч холбогдсон тохиолдолд уг сүлжээ нь нийтийн сүлжээ болж дулаан түгээх эсхүл дулаан дамжуулах байгууллагын өмчид шилжинэ.</p> <p>26.6.Энэ хуулийн 26.5-д зааснаар хувийн сүлжээ нь нийтийн сүлжээ болсон тохиолдолд шинээр холбогдох хэрэглэгч бүр анхны өмчлөгчийн оруулсан хөрөнгө оруулалтаас өөрийн ашиглах сүлжээний хүчин чадал, ашиглалтын хэмжээнд ногдох зардлыг тооцож, дулаан түгээх эсхүл дулаан дамжуулах байгууллагаар дамжуулан анхны өмчлөгчид нөхөн төлнө.</p>

Зургаадугаар бүлэг: Тоолуур, тоолуурын систем

27 дугаар зүйл. Тоолуур, хэмжих хэрэгсэл, түүнд тавигдах шаардлага

27.1. Дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хэрэглэх үе шат бүрд дулааныг тоолуураар хэмжих ба эх үүсгүүрээс эцсийн хэрэглэгч хүртэл дулааны эрчим хүчний нэгдсэн баланс гаргах боломжтой системийг бүрдүүлнэ.

27.2. Тоолуур суурилуулах техникийн боломжгүй тохиолдолд хэрэглэгчийн халаалтын системд зардал хуваарилах төхөөрөмж, түүнтэй адилтгах хэмжих хэрэгсэл суурилуулах замаар дулааны хэрэглээг хэмжиж болно.

28.2. Хэрэглэгч техникийн нөхцөлд заасан дулааны тоолуур, хэмжих хэрэгслийн үзүүлэлтэд өөрчлөлт оруулах шаардлага үүсвэл дулаан хангагч байгууллагад хандаж, зөвшөөрөл авна.

28.5. Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд холбогдох нийтийн орон сууцны барилгыг ашиглалтад оруулахаас өмнө дулааны эрчим хүчний хэрэглээг тооцох тоолуур, хэмжих хэрэгслийг батлагдсан зураг төсөл, стандарт, техникийн шаардлагын дагуу бүрэн суурилуулсан байна

28.8. Орон сууцны барилгыг ашиглалтад оруулсны дараа барилгын дулааны нийт хэрэглээг тоолох, хэмжих ерөнхий тоолуур болон хэрэглэгчийн тоолуур, хэмжих хэрэгслийг дулаан түгээх байгууллага нь баланстаа үнэ төлбөргүй бүртгэнэ.

28.9. Хэрэглэгчийн дулааны хэрэглээг тооцох тоолуур суурилуулах хөрөнгө оруулалтын зардлыг Эрчим хүчний тухай хуулийн 25.1.9-д заасан төлөвлөгөөнд тусгаж, санхүүжүүлэх, шаардлагатай тохиолдолд энэ хуулийн 44.1-д заасан дэмжлэгийн хүрээнд санхүүжүүлж болно

28.14. Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага нь дулааны эрчим хүчний баланс тооцох болон хэрэглэгчийн хэрэглэсэн дулааны эрчим хүчийг тооцох тоолуур, хэмжих хэрэгслийн мэдээллийг цуглуулж, боловсруулах үүрэгтэй.

28.15. Дулааны тоолуур, хэмжих хэрэгслийн ашиглалт, холбогдох зардал, үүрэг, хариуцлагын талаар хангагч, хэрэглэгчийн хооронд байгуулах дулааны эрчим хүчээр хангах гэрээнд тодорхой тусгасан байна.

29 дүгээр зүйл. Тоолуурын систем

29.1. Дулаан хангамжийн системд ухаалаг тоолуурын системээр дамжуулан хэрэглэгчийн хэрэглээний мэдээллийг цахим хэлбэрээр цуглуулах, дамжуулах, боловсруулах, хянах боломжийг бүрдүүлнэ.

29.2. Ухаалаг тоолуурын систем нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

29.2.1. хэрэглэгчийн хэрэглээний мэдээллийг цаг хугацааны нарийвчлалтайгаар бүртгэх;

29.2.2. мэдээллийг алсаас унших, дамжуулах боломжтой байх;

29.2.3. эрчим хүчний үр ашиг, балансын дүн шинжилгээ хийх боломжтой байх.

<p>Долдугаар бүлэг: Үнэ, тариф</p>	
<p>31 дүгээр зүйл. Дулааны үнэ, тариф тогтоох эрх</p>	<p>31.1. Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хангах болон хэрэглэгчид дулааны эрчим хүч борлуулах тарифыг Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл батална.</p> <p>31.2. Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн нийт хэрэглэгчийн тавиас дээш хувь нь үнийн асуудлаар Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөлд гомдол гаргасан бол Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл хүсэлтийг хүлээн авч хянах, үндэслэлгүй үнэ тогтоосон гэж үзсэн тохиолдолд үнийг зохистой хэмжээнд хүртэл бууруулахыг шаардах эрхтэй.</p> <p>31.3. Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн өмчлөгч эсхүл эзэмшигч хэрэглэгчид борлуулах дулааны үнийг үндэслэлгүйгээр нэмэхийг хориглоно.</p> <p>31.4. Энэ хуулийн 31.2-т заасан үнийн талаар гомдол гурваас дээш удаа давтагдаж, асуудал шийдвэрлэгдэхгүй бол Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл нь тухайн хэсэгчилсэн дулаан хангамжид мөрдөгдөх тарифыг тогтоож болно.</p>
<p>35 дугаар зүйл. Зохицуулалттай үйл ажиллагааны аудит</p>	<p>35.1. Зохицуулах хороо нь зүй ёсны монопол үйл ажиллагааны бодит өртгийг тодорхойлох, хянах механизмыг бүрдүүлэх хүрээнд зохицуулалттай үйл ажиллагааны дансны нэгдсэн жагсаалтыг эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтарч батлах, мөрдүүлэх эрхтэй.</p> <p>35.2. Зохицуулах хороо зүй ёсны монопол үйл ажиллагаанд хамаарах дулаан хангамжийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хоёр жил тутамд зохицуулалтын аудит хийнэ.</p>
<p>36 дугаар зүйл. Урамшуулалт тарифын арга</p>	<p>36.1. Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл нь тав хүртэлх жилийн хугацаагаар доор дурдсан нөхцөл, зорилтот үзүүлэлтийг үндэслэн урамшуулалт тарифыг тогтоож болно:</p> <p>36.1.1. зохицуулалттай үйлчилгээний чанар, найдвартай байдал;</p> <p>36.1.2. техник эдийн засгийн үзүүлэлт, үр дүнг сайжруулах;</p> <p>36.2. Энэ хуулийн 36.1-д заасан нөхцөл, зорилтот үзүүлэлтийг Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл жил бүр дүгнэх ба хоёр жил дараалан дээрх нөхцөл, зорилтот үзүүлэлтийг хангаагүй тохиолдолд урамшуулалт тарифыг цуцлах эрхтэй.</p>

<p>37 дугаар зүйл.Тарифын индексжүүлэлтийн арга</p>	<p>37.1.Тарифын индексжүүлэлтийн аргыг дараах үзүүлэлтээс хамаарч өртөг зардал нэмэгдэх нөхцөлд хэрэгжүүлнэ:</p> <p>37.1.1.дулаан үйлдвэрлэлийн зориулалтаар нийлүүлж буй нүүрс болон бусад түлш, эх үүсгүүрийн үнийн өөрчлөлт;</p> <p>37.1.2.инфляцын өөрчлөлт;</p> <p>37.1.3.гадаад валютын ханшийн өөрчлөлт.</p> <p>37.2.Тарифын индексжүүлэлтийг улсын нийгэм, эдийн засгийн үзүүлэлтэд үндэслэн жил бүр хэрэгжүүлэх ба энэ хуулийн 37.1.1, 37.1.2, 37.1.3-т заасан үзүүлэлтийн аль нэг нь таван хувиас дээш өөрчлөлттэй гарвал тухайн үзүүлэлтэд харгалзах зардлын өөрчлөлтийг тооцож, дулааны тарифыг тухай бүр индексжүүлнэ.</p>
<p>39 дүгээр зүйл.Хэрэглэгчид дулааны эрчим хүч борлуулах тариф</p>	<p>39.1.Хэрэглэгчид нийлүүлэх дулааны эрчим хүч борлуулах тарифыг дараах зарчмыг үндэслэн тогтооно:</p> <p>39.1.1.дулааны эрчим хүчийг хэрэглэгчид хүргэх бодит өртөгт үндэслэн, хэрэглэгчийн ангилал бүрээр ялгаатай байх;</p> <p>39.1.2.дулааны эрчим хүчийг хэмнэлттэй хэрэглэхэд хөшүүрэг болохуйц байх;</p> <p>39.1.3.тарифыг дулаан хангамжийн бүсээр тогтоох.</p>
<p>Наймдугаар бүлэг. Хэрэглэгчийн гэрээ</p>	
<p>42 дугаар зүйл.Дулааны эрчим хүчээр хангах гэрээ</p>	<p>42.1.Энэ хуулийн 41.1, 41.2-т заасан гэрээнд дараах зүйлсийг заавал тусгана:</p> <p>42.3.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн өмчлөгч, эзэмшигч болон хэрэглэгч хоорондын дулааны эрчим хүчээр хангах гэрээнд хэрэглэгчид нийлүүлэх дулааны үнэд өөрчлөлт оруулах нөхцөл, үндэслэл, баримтлах зарчмыг харилцан тохиролцож тусгана.</p> <p>42.4.Дулаан хангамжийн байгууллага дулааны эрчим хүчээр хангах гэрээг аж ахуй нэгж, байгууллагын хувьд жил бүр, ахуйн хэрэглэгчийн хувьд гэрээнд заасан хугацаагаар дүгнэнэ.</p>
<p>Есдүгээр бүлэг. Дулаан хангамжийн салбарт үзүүлэх дэмжлэг</p>	
<p>45 дугаар зүйл.Дулаан хангамжийн төсөл, хөтөлбөр</p>	<p>45.1.Дулаан хангамжийн салбарын төсөл, хөтөлбөр (цаашид “төсөл, хөтөлбөр” гэх)-т одоо байгаа болон шинээр бий болох төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системд дулааны барилга байгууламж барих, өөрчлөх, шинэчлэх, тоног төхөөрөмж суурилуулах, технологи нэвтрүүлэх ажил, үйлчилгээ хамаарна.</p> <p>45.2.Төрөөс бодлогоор дэмжих төсөл, хөтөлбөр дараах шаардлагыг хангасан байна:</p> <p>45.2.1.дулаан хангамжийн хөгжлийн схемд тодорхойлсон дулаан хангамжийн бүс, байршилд байх;</p>

	<p>45.2.2.тухайн дулаан хангамжийн системд тохирсон түлш ашиглах;</p> <p>45.2.3.дулаан алдагдлыг бууруулах, үр ашгийг дээшлүүлэхэд чиглэсэн дараах тоног, төхөөрөмж эх үүсгүүрийн аль нэгийг ашиглах:</p> <p>45.2.4.дулаан хангамжийн төсөл, хөтөлбөрийг техник, эдийн засгийн үндэслэл, зураг төсөв нь дараах шаардлагыг хангасан байдлыг үнэлж шалгаруулна</p> <p>45.2.4.а/дулаан хангамжийн найдвартай байдлыг хангах;</p> <p>45.2.4.б/дулаан хангамжийн аюулгүй байдлыг хангах;</p> <p>45.2.4.в/дулааны барилга байгууламжийг ашиглах боломжит хугацаа;</p> <p>45.2.4.г/агаарт ялгаруулах хорт бодисын түвшин;</p> <p>45.2.4.д/эрчим хүчний үр ашиг, хэмнэлтийн үзүүлэлт, дулаан алдагдлын түвшин шаардлага хангасан байх;</p>
<p>46 дугаар зүйл.Төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэгчид үзүүлэх дэмжлэгийн төрөл</p>	<p>46.1.Энэ хуулийн 45 дугаар зүйлд заасан төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд дараах дэмжлэгийг үзүүлж болно:</p> <p>46.1.1.улс, орон нутгийн төсвийн дэмжлэг;</p> <p>46.1.2.татварын дэмжлэг;</p> <p>46.1.3.улс, орон нутгийн төсвөөс тодорхой үйл ажиллагааны чиглэлээр олгох санхүүгийн дэмжлэг, татаас;</p> <p>46.1.4.төр, хувийн хэвшлийн түншлэл;</p> <p>46.1.5.хөрөнгө оруулалтыг дулаан хангамжийн тарифаар нөхөх;</p> <p>46.1.6.гадаад улс, олон улсын байгууллагаас олгох хөнгөлөлттэй зээл, буцалтгүй тусламж;</p> <p>46.1.7.ногоон санхүүжилт, зээл.</p>
<p>48 дугаар зүйл.Төсвийн дэмжлэг</p>	<p>48.1.Төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийг хөгжүүлэх, тогтвортой найдвартай ажиллагааг хангах зорилгоор улс, орон нутгийн төсөвт дараах асуудлыг тусган, санхүүжүүлнэ:</p> <p>48.1.1.дулаан хангамжийн хөгжлийн схем боловсруулах;</p> <p>48.1.2.дулаан хангамжийн системийн техник-эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах;</p> <p>48.1.3.дулаан дамжуулах сүлжээ барьж байгуулах, өргөтгөх;</p> <p>48.1.4.хэрэглэгчийг тарифын өсөлт, ачааллаас хамгаалах зорилгоор эх үүсгүүр барьж байгуулах;</p> <p>48.1.5.дулаан хангамжийн системийн тогтвортой, найдвартай ажиллагааг хангахад зориулж оргил ачааллын эх үүсгүүр барих;</p>

<p>49 дүгээр зүйл. Улс, орон нутгийн төсвөөс санхүүгийн дэмжлэг, татаас олгох</p>	<p>49.2. Дулаан хангамжийн системийг барих, шинэчлэх, сайжруулахад дараах чиглэлээр санхүүгийн дэмжлэг, татаас олгож болно:</p> <p>49.2.1. хэрэглэгчийн санхүүгийн ачааллыг бууруулах зорилгоор тогтоосон тарифыг Засгийн газрын шийдвэрээр бууруулах, мөрдөх хугацааг хойшлуулсантай холбоотой тарифын зөрүүг олгох;</p> <p>49.2.2. дулаан үйлдвэрлэлийн бодит өртөг хэрэглэгчийн тарифт ачаалал үүсгэсэн бол нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын шийдвэрээр түлшний үнэ, хэрэглэгчийн тарифын зөрүүг олгох;</p>
<p>Аравдугаар бүлэг. Техник, технологийн норм стандарт, аюулгүй байдлын шаардлага</p>	
<p>51 дүгээр зүйл. Аюулгүй байдлын ерөнхий шаардлага</p>	<p>51.1. Дулааны эх үүсгүүр, сүлжээ, тоног төхөөрөмж, хэрэглэгчийн тоноглолыг ашиглах үед авч хэрэгжүүлэх зохион байгуулалтын арга хэмжээ нь хүний амь нас, эрүүл мэнд болон байгаль орчны аюулгүй байдлыг хангасан байна.</p>
<p>54 дүгээр зүйл. Түлшний нийлүүлэлт, ашиглалттай холбоотой талуудын үүрэг, хариуцлага</p>	<p>54.2. Түлш нийлүүлэгч нь түлш нийлүүлэх гэрээний нөхцөл, хуваарийн дагуу шаардлагатай хэмжээний түлшийг тасралтгүй нийлүүлэх үүрэгтэй.</p> <p>54.3. Төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системд дулаан үйлдвэрлэх болон түгээх үйл ажиллагаа хамт эрхэлдэг байгууллага нь түлшний нийлүүлэлтийн хэмжээ, чанар, ашиглалтын талаар хотын Захиргагч, аймгийн Засаг даргад жил бүр тайлагнах үүрэгтэй.</p>
<p>Арван нэгдүгээр бүлэг. Хяналт, шалгалт</p>	
<p>62 дугаар зүйл. Урьдчилан сэргийлэх хяналт шалгалт хийх</p>	<p>62.1. Урьдчилан сэргийлэх хяналт шалгалт нь дулаан хангамжийн байгууллага болон түүний барилга байгууламж дээр биечлэн очихгүйгээр, цуглуулсан мэдээлэл, мэдээллийн нэгдсэн систем ашиглан мэдээллийг шинжлэх замаар үйл ажиллагаанд хяналт тавих үйл явц байна.</p> <p>62.3. Дулаан хангамжийн байгууллага болон дулааны барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжид урьдчилсан хяналт шалгалт хийх ажлыг жилд хоёроос дээшгүй удаа хэрэгжүүлнэ.</p> <p>62.4. Урьдчилсан хяналт шалгалтын үр дүнд илэрсэн зөрчлийг арилгуулахаар дараах зөвлөмж, чиглэлийг дулаан хангамжийн байгууллагад хүргүүлнэ:</p>
<p>63 дугаар зүйл. Төлөвлөгөөт хяналт шалгалт</p>	<p>63.2. Төлөвлөгөөт хяналт шалгалт нь эрх бүхий этгээдийн баталсан жилийн хяналт шалгалтын хуваарийн дагуу хийгдэнэ.</p> <p>63.3. Жилийн хяналт шалгалтын хуваарийг өмнөх оны арван хоёрдугаар сарын аравны өдрөөс өмнө баталж, арван хоёрдугаар сарын хорины өдрөөс</p>

	<p>өмнө эрх бүхий байгууллагын цахим хуудсанд нийтэлнэ.</p> <p>63.4.Жилийн хяналт шалгалтын хуваарийг үндсэн тоног төхөөрөмжийн элэгдлийн зэрэг, технологийн зөрчлийн тоо хэмжээ, ангилал, эрсдэл зэрэг дараах үзүүлэлтэд үндэслэн гаргана:</p>
64 дүгээр зүйл. Төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалт	<p>64.1.Дараах нөхцөл байдлаас хамаарч төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалт хийнэ:</p> <p>64.1.1.салбарын болон салбарын байгууллагын бодлого, стратегийн зорилт, үйл ажиллагааны үндсэн үзүүлэлт зорилтот хэмжээнд хүрэхгүй байх, доголдох, техник, эдийн засгийн бодитой хохирол, үр дагавар үүсэх;</p> <p>64.1.2.хүний амь нас, эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд эрсдэл учруулах;</p> <p>64.1.3.байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлэх;</p> <p>64.1.4.улс орон, нийтийн ашиг сонирхолд аюул учирч болзошгүй нөхцөл бий болох;</p> <p>64.1.5.хувь хүн, хуулийн этгээдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол зөрчигдөх;</p>

Дулаан хангамжийн хуультай хамт өргөн баригдах хуулийн өөрчлөлтийн төслүүд

Хуулийн нэр	Гол онцлог заалтууд
Эрчим хүчний тухай хууль	
<p>Нэмэх заалтууд</p> <p>Мэдээллийн сангийн харилцаа зөвхөн дулаан хангамжийн салбар бус эрчим хүчний салбарын хэмжээнд нийтлэг байх харилцаа тул Эрчим хүчний тухай хуульд бие даасан зүйл болгон оруулсан.</p>	<p>“2.6.Хэсэгчилсэн болон бие даасан дулаан хангамжийн системийн үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг тусгай хуулиар зохицуулна.</p> <p>2.7.Нийтийн зориулалттай орон сууцны дундын өмчлөлийн шугам сүлжээний ашиглалт, засвар, үйлчилгээ, зардалтай холбогдсон харилцааг Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай хуулиар нарийвчлан зохицуулна.”</p> <p>9.1.25.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс өөр бусад этгээд гүйцэтгэх боломжгүй хэрэглэгчийн үйлчилгээний төлбөрийг батлах.</p> <p>“11¹дүгээр зүйл.Эрчим хүчний мэдээллийн нэгдсэн сан</p> <p>11¹.1.Эрчим хүчний салбар нь техникийн болон үйл ажиллагааны үзүүлэлтийг төрөлжүүлэн бүртгэдэг мэдээллийн нэгдсэн сантай байна.</p> <p>11¹.2.Салбарын мэдээллийг дараах байдлаар төрөлжүүлэн мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэнэ:</p>

	<p>11¹.3.Мэдээллийн нэгдсэн сан үүсгэх ажлын хүрээнд хувь хүний болон байгууллагын бизнесийн нууцтай холбоотой мэдээллийг шаардахыг хориглоно.</p> <p>11¹.4.Мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлэх, баяжуулах, ашиглах, боловсруулалт хийх, судалгаа, дүн шинжилгээний тайлан гаргах асуудлыг эрчим хүчний мэдээллийн нэгдсэн системээр дамжуулан хэрэгжүүлнэ.</p> <p>11¹.6.Эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь мэдээллийн нэгдсэн систем, мэдээллийн нэгдсэн сангийн удирдлага, зохион байгуулалтыг хариуцах байгууллагыг тодорхойлно.</p> <p>11¹.7.Мэдээллийн нэгдсэн сангийн тогтолцоо, удирдлага, зохион байгуулалтын журмыг эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага батална.</p> <p>11¹.9.Энэ хуулийн 11¹.6-д заасан байгууллага нь мэдээллийн нэгдсэн систем ашиглах заавар боловсруулж, систем ашиглах этгээдийг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж ажиллана.</p>
<p>Өөрчлөн найруулах заалт Тусгай зөвшөөрөл олгохтой холбоотой харилцаа Эрчим хүчний тухай хуулиар зохицуулж байгаа тул холбогдох хэсэгт нэмсэн.</p>	<p>“16.2.Цахилгаан, дулаан түгээх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тусгай зөвшөөрөлд заасан нутаг дэвсгэрийн бүх хэрэглэгчийг түгээх сүлжээнд холбох үүрэгтэй ба дулаан түгээх тусгай зөвшөөрлийг дараах шаардлагыг бүрэн хангасан этгээдэд олгоно:</p> <p>16.2.1 төвлөрсөн дулаан хангамжийн нэгдмэл системд дулааны эрчим хүч хэрэглэгчдийн тооцоот ачаалал 30 МВт-аас багагүй байх;</p> <p>16.2.2 тухайн нэгдмэл нэг нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулах;</p> <p>16.2.3 түгээх сүлжээг өөрийн өмчлөлд бүртгэсэн байх эсхүл эзэмших, ашиглах гэрээ байгуулсан байх.”</p>
<p>Эрчим хүчний хэмнэлтийн тухай хууль</p>	
<p>Дулааны үр ашгийг дээшлүүлэх, хэмнэх бодлогын зорилт тодорхойлох, хэрэгжүүлэхтэй холбоотой харилцааг холбогдох хуульд тусгасан</p>	<p>“4.2.Дулааны үр ашгийг сайжруулах талаар дараах зорилтыг хангах бодлогыг тодорхойлж хөгжлийн бодлогын баримт бичигт тусгана:</p> <p>4.2.1.дэвшилтэт техник технологийг дэмжих;</p> <p>4.2.2.дулаан хадгалах, хуримтлуулах техник технологийг дэмжих;</p> <p>4.2.3.дамжуулах, түгээх сүлжээний даралт, температурын алдагдлыг бууруулах дэвшилтэт техник, технологийг дэмжих;</p>

	<p>4.2.4.дулааны эрчим хүчний хоёрдогч нөөцийг зохистой ашиглах техник, технологийг дэмжих;</p> <p>4.2.5.барилгын дулаан алдагдлын бууруулах технологийг дэмжих.”</p> <p>4.3. Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж дэх төрийн удирдлага нь энэ хуулийн 4.2-т заасан хөгжлийн бодлогын баримт бичигт тусгасан бодлого, арга хэмжээний хүрээнд дулаан хангамжийн хөгжлийн схемд дулаан хангамжийн системийн үр ашгийг сайжруулах арга хэмжээ, төсөл хөтөлбөрийг тусган хэрэгжүүлнэ.</p>
<p>Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай хууль</p>	
<p>Дулаан хангамжийг сэргээгдэх эрчим хүчээр шийдэх шийдэл, түүнд үзүүлэх дэмжлэгийн талаар зохицуулалтыг тусгасан.</p>	<p>13 дугаар зүйл.Сэргээгдэх эрчим хүчийг хөгжүүлэх</p> <p>13.1.Дулааны үр ашгийг сайжруулах, бүс, орон нутгийн онцлог, эрчим хүчний нөөцөд тулгуурлан дулаан хангамжид сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрийг ашиглах, техник, технологи нэвтрүүлэхэд төрөөс дэмжлэг үзүүлнэ.</p> <p>13.2. Нарны эрчим хүч, газрын гүний дулаан, био масс, дулааны насос зэрэг сэргээгдэх эрчим хүчний дэвшилтэт техник, технологийн шийдлийг үр дүнтэйгээр ашиглах, нэвтрүүлэхэд хувь хүн, хуулийн этгээдэд дараах төрлийн дэмжлэг үзүүлж болно:</p> <p>13.2.1.ашигласан цахилгаанд тарифын хөнгөлөлт үзүүлэх;</p> <p>13.2.2.тоног төхөөрөмж худалдан авахад татварын дэмжлэг үзүүлэх;</p> <p>13.2.3.хувийн хэвшил, өрхийн хөрөнгө оруулалтыг хүү багатай ногоон зээл, санхүүжилтийн бодлогоор дэмжих,</p> <p>13.2.4.улс, орон нутгийн төсвөөс татаас, санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх;</p> <p>13.5.Дулааны насосын суурилуулалт, ашиглалтыг орон нутгийн хөгжлийн бодлогод тусгаж, төсвийн дэмжлэг үзүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ.”</p>
<p>Зөрчлийн тухай хууль</p>	
<p>Дулаан хангамжийн хуулиар тодорхойлсон шинэ харилцаатай холбоотой хуулийн зөрчилд тооцох хариуцлагыг хуульд тусгасан</p>	<p>“12.13 дугаар зүйл.Дулаан хангамжийн тухай хууль зөрчих</p> <p>1.Хуульд заасныг зөрчиж:</p> <p>1.1.ашиглалтын техник, технологийн норм стандарт зөрчсөн;</p> <p>1.2Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн тарифыг эрх бүхий этгээдээс шаардсан зохистой хэмжээнээс өөр үнэ тарифаар дулааны эрчим хүчийг борлуулсан бол борлуулалтын орлогыг хурааж хүнийг хоёр зуун тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг хоёр мянга таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.”</p>

Олон нийтийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулсан тухай

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.5 дахь заалт, мөн хуулийн 38 дугаар зүйлд хууль тогтоомжийн төслийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулахаар заасан. Тус зохицуулалтын хүрээнд холбогдох байгууллагууд болон иргэдийг хамарсан өргөн хүрээний хэлэлцүүлгийг 2025 оны 04 дүгээр сарын 17-ны өдрөөс эхлүүлж, эрчим хүч үйлдвэрлэгч, дулаан түгээх, хангах байгууллага, орон сууц нийтийн аж ахуйн удирдах газар, хувийн хэвшлийн орон сууцны конторууд, төрийн бус байгууллагууд, салбарын эрдэмтэн судлаач, инженер, аудитор зэрэг бүх талын оролцоог хангасан нээлттэй хэлэлцүүлгийг 14 удаа зохион байгуулсан.

Хуулийн төслийн хэлэлцүүлгийг Улсын Их Хурлын Тамгын газар, Эрчим хүчний яам, Эрчим хүчний зохицуулах хороо, Монголын үндэсний худалдаа аж үйлдвэрийн танхим болон Улаанбаатар Дулааны Сүлжээ ТӨХК-тай хамтран зохион байгуулсан ба эдгээр хэлэлцүүлэгт давхардсан тоогоор 1000 гаруй салбарын инженер, техникийн ажилтнууд, иргэд хамрагдсан.

Дулаан хангамжийн тухай анхдагч хуулийн төслийн хэлэлцүүлэг, уулзалтад салбарын байгууллагуудаас гадна мэргэжлийн холбоод, хуульч, сэтгүүлч зэрэг нийгмийн салбарын төлөөллийн оролцоог хангах, дулаан хангамжийн эрх зүйн зохицуулалт, түүний нийгмийн үр нөлөөний талаар ойлголтыг олон нийтэд хүргэхэд анхаарч ажилласан.

Хуулийн төслийн олон нийтийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулсан байдлыг доорх хүснэгтэд нэгтгэн харууллаа.

№	Зохион байгуулсан газар	Оролцогчид	Хэлэлцүүлэг хийсэн огноо	Оролцогч тоо
1	Төрийн ордон	<ul style="list-style-type: none">• Эрчим хүчний яам;• Эрчим хүчний зохицуулах хороо;• Эрчим хүчний реформын үндэсний хороо;• Диспетчерийн үндэсний төв;• Дулааны цахилгаан станц-2;• Дулааны цахилгаан станц-3;• Дулааны цахилгаан станц-4;• Улаанбаатар дулааны сүлжээ;• Амгалан дулааны цахилгаан станц;• Орон сууц нийтийн аж ахуйн удирдах газар;• Хувийн орон сууц нийтийн аж ахуйн хөгжлийн төв;• Орон сууц нийтийн аж ахуйн мэргэжлийн холбоо.	2025.04.17	80
2	Эрчим хүчний зохицуулах хороо	<ul style="list-style-type: none">• Газрын дарга, зохицуулагч, бусад албан хаагчид	2025.04.28	30

3	Улаанбаатар дулааны сүлжээ	• Албан хаагч, инженерүүд	2025.04.29	90
4	Төрийн ордон	• Хэвлэл, мэдээллийн салбарынхан	2025.04.30	30
5	Төрийн ордон	• Төрийн бус байгууллагууд; • Орон нутгийн дулааны цахилгаан станц; • Орон нутгийн дулааны станц; • Эрчим хүчний аудиторчууд.	2025.05.01	80
6	Эрчим хүчний яам	• Яамны удирдах албан тушаалнууд	2025.05.05	20
7	Орон сууц нийтийн аж ахуйн удирдах газар	• Нийт ажилчид	2025.05.05	90
8	Засгийн газрын 1-р байр	• Хувийн орон сууцны конторын төлөөллүүд	2025.05.06	30
9	Төрийн ордон	• Эрчим хүчний оролцогч талууд	2025.09.10	150
10	Эрчим хүчний зохицуулах хороо	• Газрын дарга, зохицуулагч, бусад албан хаагчид	2025.12.08	40
11	Улаанбаатар дулааны сүлжээ	• Албан хаагч, инженерүүд	2025.12.09	130
12	Дулааны цахилгаан станц-4	• Албан хаагч, инженерүүд	2025.12.10	110
13	Архангай аймгийн Тамгын газар	• Иргэд, төрийн албан хаагчид	2025.12.16	40
14	Өгий-нуур сумын соёлын төв	• Иргэд, олон нийт	2025.12.17	100

Хэлэлцүүлгээс ирсэн саналуудад дүн шинжилгээ хийсэн талаар

Дулаан хангамжийн тухай анхдагч хуулийн төслийн эхний хэлэлцүүлгийн үр дүнд оролцогч талууд болох 47 байгууллагаас 859 саналыг хүлээн авч, саналуудыг нэг бүрчлэн судалж, ижил агуулга бүхий саналуудын давхардлыг арилгаж нэгтгэсэн.

Тус саналуудыг агуулгаар нь судлан үзэхэд бодлого төлөвлөлтийг тодорхой болгож, хариуцлагажуулах, хуулиар болон дүрэм, журмуудаар тогтоох харилцааг оновчтой тодорхойлох, өртөг тооцох механизм, зарчмуудыг хуульд тодорхой тусгаж, үнэ тарифыг бодитой тогтоох, хөрөнгө оруулалтын орчинг нээлттэй болгох, дулааны эрчим хүчний үр ашгийг сайжруулахад дулааны тоолуурыг нэвтрүүлэх, сүлжээнд шинээр холбогдох харилцааг ил тод нээлттэй, хүнд сурталгүй болгох, хяналт, хариуцлагын тогтолцоог сайжруулах агуулга бүхий нийт 218 санал нэгтгэгдсэн.

д/д	Саналын ангилал	Саналын тоо
1	Бодлого, дүрэм, журам	54
2	Тусгай зөвшөөрөл	21
3	Тариф, хөрөнгө оруулалт	28
4	Тоолуур, систем	22
5	Шинэ холболт	12
6	Эрх үүрэг, хариуцлага	24
7	Хэрэглэгч, гэрээ	15
8	Бусад хууль, уялдаа холбоо	42
ДҮН		218

Хуулийн төсөлд оролцогч талуудаас ирүүлсэн болон хэлэлцүүлгийн явцад гаргасан саналтай холбоотой хуулийн төсөлд нэмж тусгасан өөрчлөлт:

Салбарын оролцогч талуудаас олон талын байр суурь илэрхийлсэн цөөнгүй тооны саналууд ирснээс хуулийн үзэл баримтлалтай нийцсэн, оролцогчид нийтлэг санал нэгдсэн дараах агуулга бүхий гол гол саналуудыг хуулийн төсөлд тусгасныг дараах хүснэгтэд тоймлон харууллаа.

д/д	Саналын агуулга	Хуульд тусгасан байдал
1	Салбарт учирч байгаа хүндрэлүүд бодлого, төлөвлөлт оновчтой, иж бүрэн биш байгаатай холбоотой байна. Бодлого, төлөвлөлтийн зарчим, үүрэг хариуцлагыг хуульд тодорхой тусгаж оруулах;	Хуулийн 3 дугаар зүйлд дулаан хангамжийн талаар төрөөс баримтлах бодлого тодорхойлох зарчмыг тодорхойлсон. 7.2.Салбарын бодлого нь дулаан хангамжийн хэтийн төлөв, аюулгүй, найдвартай байдлыг хангах, техник, технологийн дэвшлийг бий болгох түүнд шаардлагатай санхүү, эдийн засаг, хөрөнгө оруулалтын хэрэгцээ, нөөц боломжийг бүрдүүлэх, хүний нөөцийн хөгжлийг дэмжих асуудлын хүрээнд иж бүрэн, оновчтой, харилцан уялдаатай тодорхойлогдсон байна.
2	Дулаан хангамжийн салбарт техник, технологийн шинэчлэлт, хөгжилтэй уялдаатай шинээр зохицуулах шаардлагатай харилцаануудыг тусгах;	Хуулийн төсөлд дараах шинэ тодорхойлолтуудыг тусгаж, холбогдох зохицуулалтыг хийсэн. 4.1.28.“дулааны хуримтлуур” гэж цахилгаан эрчим хүчийг дулааны эрчим хүч болгон хувиргах болон илүүдэл дулааны эрчим хүчийг нөөцлөх, сүлжээний найдвартай ажиллагаа, үр ашгийг нэмэгдүүлэх зориулалттай даралтад сав /хадгалах сав/ бүхий иж бүрэн тоног төхөөрөмжийг; 4.1.32.“зардал хуваарилах төхөөрөмж” гэж барилгын халаах хэрэгсэл дээр суурилуулсан тухайн халаах хэрэгслийн дулаан ялгаруулалтыг хэмжих зориулалттай төхөөрөмжийг; 4.1.35.“оргил ачааллын эх үүсгүүр” гэж дулаан хангамжийн системийн оргил ачааллыг хаах зориулалттай, эх үүсгүүрийн дэргэд болон дулаан дамжуулах, түгээх сүлжээнд тархмал байдлаар холбосон эх үүсгүүрийг; 4.1.38.“тархмал эх үүсгүүр” гэж төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийн ачааллыг оновчтой зохицуулах, үр ашгийг сайжруулах, найдвартай байдлыг хангах зорилгоор нэгдсэн сүлжээний тодорхой байршилд холбосон дулааны нэмэлт эх үүсгүүрийг;
3	Дулаан хангамжид орон нутгийн засаг захиргааны оролцоо, үүрэг хариуцлагыг тодорхой болгох;	9 дүгээр зүйл: Нэгж дэх төрийн удирдлагын чиг үүрэгт тусгасан. 9.1.1.тухайн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн дулаан хангамжийн хөгжлийн схемийг төсөл хэрэгжүүлэгчээс ирүүлсэн санал, тооцоо судалгаанд үндэслэн боловсруулж, нутгийн өөрөө удирдах байгууллагаар батлуулах, орон нутгийн хөгжлийн бодлогын баримт бичигт тусгуулж, хэрэгжилтийг хангаж ажиллах;
4	Дулаан хангамжийн бодлого, төлөвлөлтөд мэргэжлийн холбоодын оролцоог нэмэгдүүлэх;	3.1.Төрөөс дулаан хангамжийн талаар баримтлах бодлогыг тодорхойлоход дараах зарчмыг баримтлан ажиллана: 3.1.5.шинжлэх ухаан, технологийн дэвшилтэт ололтыг ашигласан байх; 3.1.6.судалгаа, шинжилгээнд үндэслэсэн байх; 3.1.7.салбарын тэргүүлэх чиглэлийг тодорхойлж, хөгжүүлэх; 3.1.8.салбарын бие даасан, тогтвортой байдлыг хангах; 3.1.9.олон нийтэд хэлэлцүүлж, мэргэжлийн холбоодын саналыг авсан байх;
5	Дулаан хангамжийн салбарт хувийн хөрөнгө оруулалтыг нээлттэй болгох зохицуулалтыг тусгах;	Дөрөвдүгээр бүлэг, 15,16,17,18 дугаар зүйлээр зохицуулсан. Хэсэгчилсэн болон бие даасан дулаан хангамжийн систем барьж байгуулахад хувийн хөрөнгө оруулалт нээлттэй байхаар тусгасан. Харин төвлөрсөн дулаан хангамжийн системийг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр барьж байгуулах зохицуулалтыг оруулсан.

д/д	Саналын агуулга	Хуульд тусгасан байдал
6	Дулааны эрчим хүчний үр ашиг, хэмнэлтийг дэмжихэд тоолуур, тоолуурын системийг нэвтрүүлэх зохицуулалт тусгах;	Бүлэг 8. Тоолуур, тоолуурын систем бүлэгт энэ асуудлыг иж бүрэн зохицуулсан. 27.1.Дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хэрэглэх үе шат бүрт дулааныг тоолуураар хэмжих ба эх үүсгүүрээс эцсийн хэрэглэгч хүртэл дулааны эрчим хүчний нэгдсэн баланс гаргах боломжтой системийг бүрдүүлнэ. 27.2.Тоолуур суурилуулах техникийн боломжгүй тохиолдолд хэрэглэгчийн халаалтын системд зардал хуваарилах төхөөрөмж, түүнтэй адилтгах хэмжих хэрэгсэл суурилуулах замаар дулааны хэрэглээг хэмжиж болно.
7	Дулааны эрчим хүчийг үр ашиггүй хэрэглэхийг хориглох, хэмнэлтийн норм, стандартыг хангасан барилга, байгууламжийг сүлжээнд холбох заалт оруулах;	13.3.3. дулааны алдагдлын норм, стандарт хангасан барилга, объектийг түгээх сүлжээнд холбох;
8	Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн барьж байгуулахад тусгай зөвшөөрөл авахгүй, дулааны үнийг гэрээгээр тохирох зохицуулалттай үед хэрэглэгчид үндэслэлгүй үнийн дарамт үүсэх эрсдэлтэй байна.	Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системд хэрэглэгчийг үндэслэлгүй үнийн дарамтаас хамгаалах талаар дараах заалтуудыг тусгасан. 31.3.Хэсэгчилсэн дулаан хангамжийн системийн өмчлөгч эсхүл эзэмшигч хэрэглэгчид борлуулах дулааны үнийг үндэслэлгүйгээр нэмэхийг хориглоно. 31.4.Энэ хуулийн 31.2-т заасан үнийн талаар гомдол гурваас дээш удаа давтагдаж, асуудал шийдвэрлэгдэхгүй бол Зохицуулах хороо, харьяа аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл нь тухайн хэсэгчилсэн дулаан хангамжид мөрдөгдөх тарифыг тогтоож болно.
9	Дулааны сүлжээнд шинээр холбогдох үйл явцыг ойлгомжтой, хүнд суртал багатай, ил тод байх зохицуулалтыг хуульд тусгах;	Тавдугаар бүлэг: Дулааны сүлжээний холболт бүлэгт энэ харилцааг иж бүрэн зохицуулсан. Дараах агуулга бүхий заалтууд туссан. 23.2.Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага нь сүлжээнд холбох боломжтой хэсэг, хүчин чадлын мэдээллийг ил тод нийтэлсэн байна. 23.4.Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага энэ хуулийн 23.1-д заасан хүсэлт хүлээн авснаас хойш арван дөрөв хоногийн дотор сүлжээнд холбох техникийн нөхцөл олгоно. 23.7.Техникийн нөхцөл нь дараах шаардлагад нийцсэн байна: 25.1.Дулаан дамжуулах, түгээх байгууллага хүсэлт гаргагчийг дулааны сүлжээнд холбох бол холболтын төлбөр авна. 25.2.Холболтын төлбөр нь энэ хуульд заасны дагуу тооцсон үндэслэл бүхий төлбөр байна.

Харин хувийн хэвшлийн төвлөрсөн дулаан хангамжийн байгууллагуудын үнэ тарифын зохицуулалтад төр оролцохгүй байх, бодлого төлөвлөлтөд тусгаагүй төслүүдийг хувийн хэвшил хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт хийхгүй байх, хуулиар тогтоогоогүй татвар, чөлөөлөлтийг тусгах, хувийн хэвшил санхүүгийн мэдээллээ зохицуулах байгууллагад гаргаж өгөхөөс татгалзах, салбарын засаглал, хувьчлал зэрэгтэй холбоотой зохицуулалтыг тусгах зэрэг саналууд нь хуулийн үзэл баримтлал болон бусад хуулийн зохицуулалттай зөрчилдөх тул хуулийн төсөлд тусгаагүй болно.

---oOo---